

I. Rendszerezett Jegyzet

1. Az ENSZ (Egyesült Nemzetek Szervezete)

- **Létrejött:** 1945, San Francisco (előzmény: jaltai konferencia).
- **Célja:** A világbéke és biztonság fenntartása, a III. világháború elkerülése.
- **Működése:**
 - **Közügyülés:** Minden tagállam részt vesz, de határozatai csak ajánló jellegűek.
 - **Biztonsági Tanács (BT):** A legfontosabb szerv. **5 állandó tag** (USA, SZU/Oroszo., Nagy-Britannia, Fro., Kína) + 10 változó tag. Döntései kötelezőek.
 - **Vétójog:** Az 5 állandó tagnak vétójoga van (ha egy nemet mond, nincs döntés). Ez a hidegháborúban sokszor bénította a működést.
- **Főtitkár:** A szervezet adminisztratív vezetője.

2. A kétpólusú világ kialakulása és jellemzői

- **Kezdet:** Churchill fultoni beszéde (1946) – „vasfüggöny” kifejezés.
- **Doktrínák:**
 - **Truman-doktrína (USA, 1947):** Feltartóztatás politikája (a kommunizmus terjedésének megállítása).
 - **Zsdanov-doktrína (SZU):** Két tábor elmélete (imperialisták vs. demokratikusok/szocialisták).
- **Intézményesülés (A két tömb):**
 - **Gazdaság:** Marshall-segély (Nyugat) <--> KGST (Kelet, 1949).
 - **Katonai:** NATO (Nyugat, 1949) <--> Varsói Szerződés (Kelet, 1955).
- **Konfliktusok:** Berliini blokád, koreai háború, kubai rakétaválság (1962 – a legforróbb pont), vietnámi háború.

3. Németország kettéosztottsága és újraegyesítése

- **Megosztottság (1945-1949):** 4 megszállási övezet (amerikai, angol, francia, szovjet).
- **Két állam (1949):**
 - **NSZK (Nyugat):** Demokratikus, piacgazdaság, NATO-tag. Főváros: Bonn.
 - **NDK (Kelet):** Szocialista diktatúra, tervgazdaság, VSZ-tag. Főváros: Kelet-Berlin.
- **Berlini fal (1961):** Az NDK építette, hogy megakadályozza a lakosság Nyugatra menekülését. A hidegháború jelképe.
- **Újraegyesítés (1989-1990):** Gorbacsov nem avatkozott be -> 1989. nov. 9. a Fal leomlása -> 1990. okt. 3. Németország újraegyesítése (az NDK beolvadt az NSZK-ba).

4. A Szovjetunió és felbomlása

- **A válság okai:**
 - Gazdasági stagnálás (Brezsnyev-korszak), pazarló tervgazdaság.
 - Fegyverkezési verseny (pl. USA csillagháborús terve), amit a SZU nem bírt anyagilag.
 - Afganisztáni háború kudarca (1979-89).
- **Gorbacsov reformjai (1985-től):**
 - *Peresztrojka*: Gazdasági átalakítás.
 - *Glasznosztj*: Nyíltság (cenzúra enyhítése).
- **Bukás:** A reformok nem mentették meg a rendszert, a tagköztársaságok függetlenedtek. 1991-ben a SZU megszűnt.

5. Európai integráció (Európai Unió)

- **Cél:** A béke megőrzése és a gazdasági együttműködés (a német-francia ellentét feloldása).
- **Lépcsőfokok:**
 - 1951: Montánunió (szén és acél közös felügyelete).
 - 1957: Római szerződés -> EGK (Közös Piac).
 - 1992: Maastrichti szerződés -> Európai Unió (gazdasági és politikai unió).
- **Jellemzők:** Négy szabadság elve (áru, tőke, személyek, szolgáltatások áramlása), schengeni övezet (határok nélkül), euró (közös pénz).

II. „Eseménynapló” – A legfontosabb dátumok

Ezt a listát érdemes magolnod, mert a rövid feladatoknál gyakran kérik az időrendet!

- **1945:** ENSZ létrejötte, Potsdami konferencia (Németország megszállási övezetei).
- **1946:** Churchill fultoni beszéde (vasfüggöny).
- **1947:** Truman-doktrína, Párizsi béke.
- **1949:** NATO megalakulása, KGST megalakulása, **Két Németország létrejötte (NSZK, NDK)**, szovjet atombomba.
- **1953:** Sztálin halála (enyhülés kezdete).
- **1955:** Varsói Szerződés (Kelet katonai tömbje).
- **1956:** Szuеzi válság, Magyar forradalom.
- **1957:** Római szerződés (EGK/Közös Piac alapítása).
- **1961:** Berlińi fal felépítése; Gagarin az űrben.
- **1962:** Kubai rakétaválság (atomháború veszélye).
- **1964-1973:** Vietnámi háború (amerikai részvétel).
- **1975:** Helsinkі értekezlet (enyhülés csúcsa).
- **1979:** Szovjetunió bevonulása Afganisztánba (enyhülés vége).
- **1989:** Rendszerváltások Kelet-Európában, Berlińi fal leomlása.
- **1990:** Németország újraegyesítése.
- **1991:** Szovjetunió felbomlása, Hidegháború vége.
- **1992:** Maastrichti szerződés (az EU létrejötte).
- **2004:** Magyarország csatlakozása az EU-hoz.

III. Esszévázatok és Kidolgozott Esszék

A rövid esszé lényege: Térben és időben elhelyezés, szakkifejezések használata, ok-okozati összefüggések.

1. Téma: Az ENSZ létrehozása és működése

- **Vázlat (Aminek szerepelnie kell):**

- *Idő/Tér:* 1945, San Francisco, New York (székhely).
- *Előzmény:* Népszövetség kudarca, II. világháború borzalmai.
- *Cél:* Béke fenntartása, emberi jogok.
- *Szervezet:* Közgyűlés vs. Biztonsági Tanács (BT).
- *Kulcsfogalom:* 5 állandó tag, vétójog szerepe.

Kidolgozott esszé:

Az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) 1945-ben jött létre a San Franciscó-i konferencián, azzal a céllal, hogy a Népszövetség hibáit kijavítva megakadályozza egy újabb világháború kitörését és fenntartsa a nemzetközi békét. Székhelye New York.

A szervezet legfőbb döntéshozó szerve a Biztonsági Tanács (BT). Míg a Közgyűlésben minden tagállam részt vesz, de határozatai csak ajánlások, addig a BT döntései kötelező érvényűek (pl. békefenntartók küldése, szankciók). A BT-ben a II. világháború győztes nagyhatalmai kaptak döntő szerepet: az 5 állandó tag (USA, Szovjetunió, Nagy-Britannia, Franciaország, Kína) vétójoggal rendelkezik. Ez azt jelenti, hogy ha egyetlen állandó tag nemmel szavaz, a határozat nem lép életbe.

A hidegháború éveiben a vétójog gyakran megbénította a szervezetet, mivel a két superhatalom (USA és SZU) érdekei ellentétesek voltak. Ennek ellenére az ENSZ fontos fóruma maradt a nemzetközi párbeszédnek.

2. Téma: A kétpólusú világ kialakulása (Két tömb)

- **Vázlat:**

- *Fogalom:* Hidegháború, vasfüggöny, szuperhatalom.
- *Politika:* Truman-doktrína (feltartóztatás) vs. szovjet terjeszkedés.
- *Gazdaság:* Marshall-segély (nyugati újjáépítés) vs. KGST (szovjet utasításos rendszer).
- *Katonai:* NATO (1949) vs. Varsói Szerződés (1955).
- *Jellemzők:* Fegyverkezési verseny, ideológiai ellentét (demokrácia vs. diktatúra).

Kidolgozott esszé:

A második világháború után a győztes nagyhatalmak szövetsége felbomlott, és kialakult a kétpólusú világ. Európát a „vasfüggöny” osztotta ketté, amely a nyugati demokráciákat választotta el a keleti, szovjet befolyás alatt álló kommunista diktatúráktól.

A szembenállás politikai alapját a Truman-doktrína adta, melynek célja a kommunizmus feltartóztatása volt. Gazdaságilag az USA a Marshall-segéllyel támogatta Nyugat-Európa újjáépítését és piacgazdaságát, amire válaszul a Szovjetunió létrehozta a KGST-t, integrálva a keleti blokk tervgazdaságait.

Katonailag is intézményesült a megosztottság: 1949-ben megalakult a NATO (nyugati védelmi szövetség), majd 1955-ben a Varsói Szerződés. A két szuperhatalom (USA és SZU) között fegyverkezési verseny indult (nukleáris fegyverek), de a közvetlen összecsapást az atomháborútól való félelem miatt kerültek. Ezt nevezzük hidegháborúnak.

3. Téma: A Szovjetunió válsága és felbomlása

- **Vázlat:**

- *Okok:* Gazdasági kimerülés (fegyverkezés, afgán háború), életszínvonal romlása.
- *Személy:* Mihail Gorbacsov (1985-től).
- *Intézkedések:* Peresztrojka (átalakítás), Glasznosztj (nyíltság).
- *Következmény:* A reformok kontrollálhatatlanná váltak, a csatlós államok (pl. Magyarország, Lengyelország) 1989-ben rendszerváltást hajtottak végre.
- *Végjáték:* 1991, a tagköztársaságok kilépése, SZU megszűnése.

Kidolgozott esszé:

Az 1980-as évekre a Szovjetunió mély gazdasági és társadalmi válságba került. A fegyverkezési verseny (pl. az amerikai csillagháborús terv), az elhúzódó afganisztáni háború és az olajárak csökkenése kimerítette az országot.

1985-ben Mihail Gorbacsov lett a pártfőtitkár, aki reformokkal próbálta megmenteni a szocializmust. Meghirdette a peresztrojkat (gazdasági átalakítás) és a glasznosztjot (politikai nyíltság). A cenzúra enyhülése azonban felszínre hozta a rendszer hibáit és a nemzetiségi ellentéteket. Külpolitikájában szakított a Brezsnyev-doktrínával, így nem avatkozott be katonailag, amikor 1989-ben a közép-európai csatlós államokban (pl. Magyarországon, NDK-ban) rendszerváltások zajlottak le.

A folyamat végül a Szovjetunióra is áttért: a tagköztársaságok (pl. Baltikum, Ukrajna) kikiáltották függetlenségüket, és 1991 decemberében a Szovjetunió hivatalosan is felbomlott.

4. Téma: Németország a hidegháborúban (Létrejöttétől az egyesítésig)

- **Vázlat:**

- *Kiindulás:* Megszállási övezetek 1945 után.
- *Kettészakadás (1949):* NSZK (demokrácia, NATO) vs. NDK (szocialista, Varsói Sz.).
- *Szimbólum:* Berlini fal (1961) felépítése a menekülők miatt.
- *Egyesítés:* 1989-es változások, a Fal leomlása (nov. 9.), 1990-es újraegyesítés.

Kidolgozott esszé:

A második világháború után a vesztes Németországot a győztesek megszállási övezetekre osztották. A hidegháborús ellentétek miatt nem sikerült egységes államot létrehozni, így 1949-ben az ország kettészakadt. A nyugati zónákból megalakult a demokratikus és piacgazdaságra épülő Német Szövetségi Köztársaság (NSZK), a szovjet zónából pedig a kommunista Német Demokratikus Köztársaság (NDK).

A megosztottság jelképévé Berlin vált. Mivel az NDK lakossága tömegesen menekült Nyugat-Berlinbe, a kommunista vezetés 1961-ben felépítette a berlini falat, fizikailag is elzárva a két világot egymástól.

A helyzet 1989-ben változott meg a szovjet gyengülés és a kelet-európai rendszerváltások hatására. A tömegtüntetések és a menekülthullám (pl. magyar határon át) hatására 1989. november 9-én leomlott a berlini fal. Ezt követően, nemzetközi egyeztetések után, 1990 októberében sor került Németország hivatalos újraegyesítésére, az NDK beolvadt az NSZK-ba.

5. Téma: Az európai integráció (Európai Unió)

- **Vázlat:**

- *Okok:* Békevágy, gazdasági ésszerűség, német-francia megbékélés.
- *Intézmények:* Montánunió (1951), EGK (Római szerz. 1957).
- *Mélyítés:* Maastrichti szerződés (1992) – létrejön az EU.
- *Jellemzők:* Négy szabadság elve, közös pénz (euró), határok eltörlése (Schengen).

Kidolgozott esszé:

A második világháború után a nyugat-európai politikusok (pl. Schuman, Adenauer) felismerték, hogy a tartós béke és a gazdasági fejlődés záloga a szoros együttműködés, különösen a német-francia ellentét feloldása.

Az integráció első lépése az 1951-ben létrehozott Montánunió (ESZAK) volt, amely a stratégiai fontosságú szén- és acélipart helyezte közös felügyelet alá. Ezt követte 1957-ben a római szerződés, amellyel megalakult az Európai Gazdasági Közösség (Közös Piac). A cél a vámunió és a közös piac megteremtése volt.

A folyamat 1992-ben a maastrichti szerződéssel érte el csúcspontját, amikor létrejött az Európai Unió. Ez már nemcsak gazdasági, hanem politikai unió is. Bevezették az uniós állampolgárságot, és célul tűzték ki a közös pénz, az euró bevezetését (amely 2002-ben valósult meg). Az integráció alapja a „négy szabadság” elve (személyek, áruk, tőke és szolgáltatások szabad áramlása), amit a schengeni egyezmény (belső határok lebontása) egészít ki.